

Capitolul I

Domeniul de aplicare a Legii nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și celor forestiere, solicitate potrivit Legii nr. 18/1991 și Legii nr. 169/1997

Secțiunea 1

Domeniul de aplicare a Legii nr. 1/2000¹ din punctul de vedere al modalităților de stabilire a dreptului de proprietate (reconstituire/constituire). Regula și excepția

A. Scurte considerații teoretice

1. Regula este aceea că Legea nr. 1/2000 se aplică numai în cazurile de *reconstituire* a dreptului de proprietate.

După cum prevede primul articol al legii în discuție², „persoanelor fizice și persoanelor juridice care au formulat cereri pentru reconstituirea dreptului de proprietate (...) în termen legal li se *reconstituie* dreptul de proprietate în condițiile prevăzute de prezenta lege” (s.n.); Legea nr. 1/2000 se ocupă numai de cazurile de reconstituire a dreptului de proprietate.

2. Excepția constă în aceea că Legea nr. 1/2000 reglementează și câteva ipoteze în legătură cu posibilitatea *constituirii* dreptului de proprietate.

a) Art. 23 alin. (1)¹ din lege (introdus prin art. I pct. 30 din O.U.G. nr. 102/2001 și apoi modificat prin art. I pct. 8 din Legea nr. 400/2002) instituie dreptul structurilor reprezentative ale unităților de cult, înființate până la intrarea în vigoare a O.U.G. nr. 102/2001, de a dobândi în proprietate, prin constituire, suprafețe *agricole* [în limitele prevăzute la alin. (1)], din terenurile disponibile ale consiliului local respectiv.

b) În literatura de specialitate³ se apreciază că dispozițiile art. 29 alin. (3)¹ din lege (introdus prin art. I pct. 17 din Legea nr. 400/2002 și modificat ulterior prin art. 1 pct. 1 din Legea nr. 261/2008) prevăd o altă ipoteză de *constituire* a dreptului de proprietate asupra unor *terenuri cu destinație forestieră*, în favoarea structurilor unităților de cult prevăzute la alin. (2) (respectiv centrele eparhiale, protoieriiile, mănăstirile, schiturile, parohiile, filiile etc.), terenurile pe care le-au avut în *folosință* sau *înzestrare* potrivit prevederilor Legii nr. 61/1937 pentru înzestrarea

¹ M. Of. nr. 8 din 12 ianuarie 2000.

² Așa cum a fost modificat prin art. I pct. 1 din Titlul VI al Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente.

³ V. Terzea, Legile fondului funciar. Comentarii și explicații, ed. a III-a, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 616.

unor mănăstiri ortodoxe din țară cu întinderi de păduri și alte terenuri, publicată în M. Of. nr. 66/20.03.1937, astfel cum a fost modificată prin Decretul-lege nr. 47/1938, publicat în M. Of. nr. 74/30.03.1938, cu modificările și completările ulterioare.

În opinia mea, din interpretarea gramaticală a textului [alin. (2) folosește exprimarea „dobândesc, prin reconstituire, dreptul de proprietate”, iar alin. (3¹) folosește expresia „dobândesc în proprietate”], dispozițiile art. 29 din Legea nr. 1/2000 reglementează doar cazuri de *reconstituire* a dreptului de proprietate, primul – reglementat la alin. (2) – în favoarea structurilor de cult enumerate la alin. (2), asupra terenurilor forestiere pe care le-au avut în proprietate și care le-au fost preluate de către stat, în limita prevăzută la alin. (3) (adică terenurile restituite să nu depășească, cumulativ, suprafața avută în proprietate de fondul bisericesc în județul în care s-a constituit structura de cult) și cel de-al doilea – reglementat la alin. (3¹) – în favoarea acelorași structuri de cult, dar asupra terenurilor cu destinație forestieră pe care le-au avut în folosință sau în înzestrare (*în limita a 30 de ha de pădure, conform reglementării avute anterior modificării prin Legea nr. 261/2008*). În plus, în prezent, după modificarea realizată prin Legea nr. 261/2008 (publicată în M. Of. nr. 757/10.11.2008) privind modificarea și completarea art. 29 din Legea nr. 1/2000, textul art. 29 alin. (3¹) din Legea nr. 1/2000 clarifică noțiunea de **terenuri cu destinație forestieră avute „în folosință sau înzestrare”**, adăugând actul normativ avut în vedere de legiuitor, respectiv **Legea nr. 61/1937** pentru înzestrarea unor mănăstiri ortodoxe din țară cu întinderi de păduri și alte terenuri, astfel cum a fost modificată prin Decretul-lege nr. 47/1938, cu modificările și completările ulterioare. Din faptul că Legea nr. 61 din 20.03.1937 a urmărit să atribuie unităților de cult în „folosință perpetuă” suprafețe forestiere, reiese că expresia „se dobândesc în proprietate” terenurile cu destinație forestieră avute „în folosință sau înzestrare” se interpretează ca referindu-se la terenurile cu destinație forestieră avute *în proprietate* de unitatea de cult respectivă, întrucât doar dreptul de proprietate este perpetuu. În consecință, și acest text de lege reglementează **tot un caz de reconstituire a dreptului de proprietate**, iar conform modificării realizate prin Legea nr. 261/2008, nu mai există o limită a suprafeței de teren ce se restituie în acest mod, astfel că se înțelege că legiuitorul a avut în vedere suprafața totală avută în „folosință sau înzestrare” (adică în proprietate) de unitatea de cult solicitantă.

Consider că un argument în plus în sprijinul acestei opinii este și jurisprudența Curții Constituționale. Astfel, anterior modificării¹ realizate prin Legea nr. 261/2008, Legea nr. 247/2005 (art. I pct. 33 din Titlul VI) introdusese alin. (3²) al art. 29, potrivit căruia „diferența de suprafață neatribuită” [se înțelege că legiuitorul se referă la diferența dintre suprafața totală avută în proprietate, conform alin. (2), sau folosință/înzestrare, conform alin. (3¹), și suprafața maximă ce putea fi restituită potrivit distincțiilor arătate mai sus – suprafața avută în proprietate, cumulativ, într-un județ, respectiv 30 ha] „se reconstituie *în forma și structura de proprietate existentă*

¹ În prezent, după modificarea realizată prin Legea nr. 261/2008, art. 29 alin. (3²) nu mai prevede reconstituirea „în forma și structura de proprietate existentă la momentul naționalizării” a dreptului de proprietate asupra diferenței de teren neatribuit.

la momentul naționalizării terenurilor forestiere de către regimul comunist”. Într-o cauză, în care autorii sesizării au susținut că sintagma „reconstituirea în forma și structura de proprietate existentă” din art. 29 alin. (3²) teza întâi din Legea nr. 1/2000 contravine art. 44 și art. 136 alin. (5) din Constituție deoarece „are înțelesuri ce pot duce la încălcarea dreptului de proprietate al altor persoane fizice sau juridice, cărora li s-a reconstituit dreptul de proprietate până la apariția Legii nr. 247/2005”, Curtea Constituțională a pronunțat *Decizia nr. 67/2008*¹ prin care a respins aceste critici. Curtea și-a menținut jurisprudența stabilită prin *Decizia nr. 1.216/2007*², arătând că reconstituirea, în forma și structura de proprietate existente la momentul naționalizării terenurilor forestiere de către regimul comunist, a diferenței de suprafață neatribuite (în speță parohiilor, schiturilor și mănăstirilor) „constituie opțiunea legiuitorului, în acord cu politica economică a statului în această materie și cu finalitatea reparatorie a legii și, totodată, este o opțiune firească, de vreme ce, *prin ipoteză, este vorba de o reconstituire a dreptului, iar nu de o constituire* – care ar opera după procedura și modul de atribuire a noilor titluri de proprietate în condițiile stabilite prin lege”. Aceeași motivare a fost adoptată de Curtea Constituțională și în *Decizia nr. 527/13.05.2008*³, în care autorul criticii de neconstituționalitate susținuse că legiuitorul trebuia să folosească sintagma „suprafața avută în proprietate” prevăzută în cuprinsul art. 24 și art. 26 alin. (2) din Legea nr. 1/2000, și nu sintagma „reconstituirea în forma și structura de proprietate existentă”.

Inițial, Legea nr. 1/2000 prevedea că limita maximă a suprafeței dobândite în proprietate de unitățile de cult era de 30 ha din pădurile pe care le-au avut în administrare sau în înzestrare, iar diferența de suprafață neatribuită se reconstitua în forma și structura de proprietate existentă la momentul naționalizării terenurilor forestiere de către regimul comunist, adică fie în proprietatea, fie în folosința avute inițial. Deoarece aceste prevederi legale nu au putut fi aplicate, în condițiile în care anexele Normelor metodologice ale Legii nr. 1/2000 nu prevedeau modalitatea de restituire a *folosinței* terenurilor, legiuitorul a adoptat Legea nr. 261/2008 pentru modificarea dispozițiilor art. 29 din Legea nr. 1/2000, în sensul atribuirii în *proprietate* a terenurilor pe care aceste unități de cult le primiseră în înzestrare în temeiul Legii nr. 61/1937 și al Decretului-lege nr. 47/1938. Considerând că Legea nr. 261/2008 realizează o trecere cu titlu gratuit în proprietatea unităților de cult a unor terenuri forestiere ce fac parte din proprietatea publică, actul normativ a fost criticat pentru neconcordanța cu dispozițiile art. 136 alin. (2) și (4) din Constituție referitoare la garantarea și ocrotirea prin lege a proprietății publice și inalienabilitatea bunurilor proprietate publică. Prin *Decizia nr. 1654/2009*⁴ Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate, arătând că reglementarea condițiilor în care operează retrocedarea către foștii proprietari sau moștenitorii acestora a dreptului de proprietate asupra terenurilor preluate de cooperativele agricole de producție sau de către stat, inclusiv sub aspectul modalităților de *reconstituire* a

¹ M. Of. nr. 185/11.03.2008.

² M. Of. nr. 60/25.01.2008.

³ M. Of. nr. 495/02.07.2008.

⁴ M. Of. nr. 53/22.01.2010.

dreptului de proprietate în cazul structurilor de cult, constituie opțiuni ale legiuitorului.

c) Un alt caz de constituire a dreptului de proprietate – însă cu privire la *construcțiile* edificate pe terenurile forestiere ce se retrocedează potrivit acestei legi – fusese reglementat de Legea nr. 1/2000 prin art. 31, așa cum acesta fusese modificat prin art. I pct. 36 din Titlul VI al Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente. Astfel, textul **art. 31 alin. (3)** prevedea că acele construcții de pe terenurile forestiere care nu au făcut parte din exploatarea forestieră la data trecerii în proprietatea statului [acestea, dacă mai există, se restituie foștilor proprietari sau moștenitorilor acestora, potrivit alin. (1)], ci au fost edificate *după* preluarea terenului forestier de către stat, inclusiv cele aflate în curs de execuție, fac obiect al constituirii dreptului de proprietate în favoarea persoanelor fizice sau juridice cărora li s-a reconstituit dreptul de proprietate asupra terenurilor, iar condițiile necesare a fi îndeplinite cumulativ pentru stabilirea unui asemenea regim juridic al construcțiilor accesorii terenurilor forestiere erau prevăzute în alin. (4), (5) și (6) ale aceluiași text legal. Aceste dispoziții au fost **declarat neconstituționale** prin *Decizia nr. 602/2008*¹, deoarece reglementau un transfer gratuit al construcțiilor proprietatea privată a statului către persoane fizice sau persoane juridice private, fără a fi îndeplinite condițiile enunțate de Constituție cu privire la expropriere; astfel că, de la data publicării deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial, ele și-au încetat aplicabilitatea.

d) Spre deosebire de construcțiile avute în vedere de textul de lege declarat neconstituțional, care fuseseră edificate de stat după momentul preluării terenului, prin **dispozițiile art. 31 alin. (1)** din Legea nr. 1/2000 este reglementat regimul juridic al acelor construcții ce erau deja edificate pe terenurile forestiere la data trecerii în proprietatea statului, în sensul că ele fac obiect al reconstituirii dreptului de proprietate, în favoarea foștilor proprietari sau al moștenitorilor acestora, după caz, iar în situația în care respectivele construcții nu mai există, textul art. 31 alin. (2) din lege prevede dreptul la despăgubiri al persoanelor îndreptățite.

e) De asemenea, **art. 31 alin. (7), (8) și (9)** din Legea nr. 1/2000 prevedea cazul de constituire (în favoarea persoanelor fizice sau juridice cărora li se retrocedau terenurile) a dreptului de proprietate asupra sediilor ocoalelor silvice edificate asupra terenurilor forestiere *după* preluarea terenului de către stat, precum și asupra obiectivelor realizate ca urmare a finanțărilor din împrumuturi, cu îndeplinirea condițiilor prevăzute de text, aceste dispoziții legale fiind **declarat neconstituționale** prin aceeași decizie, pentru aceleași considerente.

¹ M. Of. nr. 533/15.07.2008.

B. Jurisprudența Curții Constituționale

3. Dispozițiile art. 16 alin. (1) și (2) din Constituție se referă doar la egalitatea cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, nu și a persoanelor juridice.

Prin *Decizia nr. 1654/2009*¹ Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate a Legii nr. 261/2008 privind modificarea și completarea art. 29 din Legea nr. 1/2000, prin care se susținea că actul normativ contestat instituie un privilegiu în favoarea unităților de cult în raport cu alte entități care ar fi putut beneficia de prevederile acestei legi, deoarece au în folosință ori înzestrare terenuri cu destinație forestieră, Curtea arătând că dispozițiile constituționale indicate ca fiind încălcate – ale art. art. 16 alin. (1) și (2) – sunt cuprinse în Titlul II din legea fundamentală, intitulat „Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale”, prevederi constituționale care îi privesc pe cetățeni, iar nu persoanele juridice. Cum textele de lege criticate dispun cu privire la structurile de cult (parohii, schituri și mănăstiri) și Academia Română, Curtea a constatat că dispozițiile din Legea fundamentală menționate nu au incidență în cauză.

4. Dispozițiile art. 29 alin. (3¹) din Legea nr. 1/2000 prin raportare la dispozițiile constituționale cuprinse în art. 15 alin. (1) (universalitatea drepturilor și libertăților), art. 16 (principiul egalității în drepturi), precum și la prevederile Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale referitoare la nediscriminare.

Autorul excepției de neconstituționalitate (Regia Națională a Pădurilor – Romsilva, Direcția Silvică Suceava) a susținut că, în vreme ce dispozițiile Legii fondului funciar prevăd faptul că terenurile cu destinație forestieră nu pot face obiectul constituirii dreptului de proprietate, ci doar al reconstituirii către foștii proprietari, art. 29 alin. (3¹) din Legea nr. 1/2000 validează ideea de constituire a dreptului, prin folosirea sintagmei „dobândesc”, în ceea ce privește structurile de cult care au avut în folosință sau în înzestrare astfel de terenuri. Or, această reglementare contravine principiului egalității în drepturi, prevăzut de art. 16 alin. (1) din Constituție, întrucât creează un privilegiu în favoarea instituțiilor de cult, discriminând celelalte persoane fizice sau juridice care dețin în folosință terenuri forestiere, dar care nu pot dobândi dreptul de proprietate asupra acestora.

Prin *Decizia nr. 193/2008*² Curtea Constituțională a respins excepția de neconstituționalitate, apreciind că opțiunea legiuitorului de a atribui dreptul de proprietate asupra acestor bunuri centrelor eparhiale, protoierilor, mănăstirilor, schiturilor, parohiilor sau filiilor, în limita celor 30 de hectare, este pe deplin constituțională și în acord cu finalitatea reparatorie a legii, întrucât regimul juridic al proprietății privind terenurile forestiere *restituite* structurilor de cult sau *dobândite* de acestea, în temeiul legii, este reglementat în considerarea particularităților acestor structuri, a situației juridice obiectiv diferite în care acestea se află sub aspectul deținerii suprafețelor de pădure – în folosință sau în înzestrare, față de alte persoane fizice sau juridice.

Într-adevăr, în aplicarea prevederilor art. 47 din Legea fondului funciar nr. 18/1991, republicată, art. 29 alin. (1), (2) și (3) din Legea nr. 1/2000 stabilește că centrele eparhiale, protoieriile, mănăstirile, schiturile, parohiile, filiile și alte structuri ale unităților de cult dobândesc, prin reconstituire, dreptul de proprietate asupra terenurilor forestiere, în limita suprafețelor pe care le-au avut în proprietate, chiar dacă terenurile sunt situate pe raza mai multor localități sau județe, fără a putea depăși, cumulativ, suprafața avută în proprietate de fondul bisericesc în județul în care s-a constituit structura de cult care depune cerere pentru

¹ M. Of. nr. 53/22.01.2010.

² M. Of. nr. 233/26.03.2008.

reconstituire. În plus, alin. (3¹) al art. 29 prevede posibilitatea structurilor de cult care au avut în folosință sau în înzestrare terenuri cu destinație forestieră de a dobândi în proprietate aceste suprafețe *în limita a 30 de hectare (conform reglementării avute anterior modificării prin Legea nr. 261/2008)*.

5. Dispozițiile art. 31 alin. (1) din Legea nr. 1/2000 nu eludează dispozițiile art. 21 alin. (2) și (3) din Constituție, deoarece accesul liber la justiție este garantat prin normele procedurale care permit formele de intervenție într-un proces pendinte, atunci când se justifică un interes.

Potrivit art. 31 alin. (1) din Legea nr. 1/2000, se restituie foștilor proprietari sau, după caz, moștenitorilor lor și construcțiile care au făcut parte din exploatarea forestieră la data trecerii în proprietatea statului a terenurilor forestiere ce se retrocedează în temeiul acestei legi.

Principiul accesului liber la justiție implică, între altele, adoptarea de către legiuitor a unor reglementări prin care se pot susține și valorifica dreptul de acces la justiție și dreptul la un proces echitabil. Prin *Decizia nr. 761/2008¹ Curtea Constituțională* a constatat că autorul sesizării (care avea calitatea de intervenient în procesul în care s-a ridicat excepția de neconstituționalitate) a avut la îndemână calea procedurală a intervenției în interesul uneia dintre părțile procesului aflat pe rolul instanței de judecată, reglementată de art. 49 alin. (3) și urm. C. proc. civ., astfel că nu a putut reține contrarietatea textelor de lege criticate în raport de dispozițiile constituționale ale art. 21 alin. (2) și (3).

Prin aceeași decizie Curtea a reținut că dispozițiile art. 31 alin. (1) din Legea nr. 1/2000 nu contravin nici dispozițiilor constituționale ale art. 44 alin. (1), (2) și (3) privind garantarea dreptului de proprietate, deoarece soluția de restituire către foștii proprietari sau, după caz, moștenitorilor acestora a construcțiilor de pe terenurile forestiere ce se retrocedează în temeiul acestei legi este justificată de faptul că acestea au făcut parte din exploatarea forestieră *la data trecerii terenurilor forestiere în proprietatea statului*.

6. Prevederile art. 31 alin. (3), (4), (7), (8) și (9) din Legea nr. 1/2000, prin raportare la dispozițiile art. 44 (garantarea și ocrotirea proprietății private), ale art. 53 (restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți) și ale art. 135 (privind economia).

Autorul excepției de neconstituționalitate² (Comisia locală de fond funciar Sălătrucu din comuna Sălătrucu, județul Argeș) a susținut că textele de lege sunt neconstituționale, întrucât imobilele avute în vedere de aceste prevederi trec în proprietatea persoanelor fizice sau persoanelor juridice cărora li s-a reconstituit dreptul de proprietate asupra terenurilor forestiere pe care se află aceste imobile, cu titlu gratuit, fără să se prevadă plata unei despăgubiri, realizându-se astfel o *expropriere* a proprietarului construcțiilor.

Prin *Decizia nr. 602/2008³* (la fel și prin *Decizia nr. 761/2008⁴ Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că aceste prevederi legale sunt neconstituționale*.

¹ M. Of. nr. 593/07.08.2008.

² Conform încheierii de sesizare a Curții Constituționale, opinia instanței de judecată (Tribunalul Argeș, Secția civilă) a fost aceea că excepția de neconstituționalitate este întemeiată, pentru că se încalcă principiul egalității în fața legii. Astfel, potrivit textelor de lege cuprinse în Legea nr. 1/2000, construcțiile aflate pe terenurile forestiere intră cu titlu gratuit în proprietatea persoanelor fizice sau juridice cărora li s-a reconstituit dreptul de proprietate, în timp ce, în celelalte acte normative cu caracter reparator (cum ar fi Legea nr. 10/2001) se prevede obligația persoanei căreia i s-a restituit terenul de a plăti despăgubiri pentru investițiile preluate odată cu acesta.

³ M. Of. nr. 533/15.07.2008.

⁴ M. Of. nr. 593/07.08.2008.

Astfel, potrivit dispozițiilor legale criticate, construcțiile de pe terenurile forestiere, cele de corectare a torenților, drumurile forestiere, sediile de cantoane silvice, cabanele de vânătoare, pepinierele, alte amenajări silvice, instalații sau mijloace fixe, cele aflate în curs de execuție, amplasate pe suprafețele care fac obiectul retrocedării, trec în proprietatea persoanelor fizice sau persoanelor juridice cărora li s-a reconstituit dreptul de proprietate asupra terenurilor. Trecerea în proprietatea persoanelor fizice sau juridice cărora li s-a reconstituit dreptul de proprietate asupra terenurilor a construcțiilor aflate pe acestea este condiționată de deținerea în proprietate a suprafețelor minime pentru constituirea unui ocol silvic, în proprietate individuală sau în asocieri cu alte persoane fizice sau persoane juridice. Totodată, trecerea în proprietatea persoanelor juridice sau a persoanelor fizice a sediilor ocoalelor silvice se face cu condiția ca suprafața ce se restituie acestora, individual sau în asocieri, să fie mai mare decât jumătate din suprafața administrată de respectivul ocol silvic anterior retrocedării. Prin urmare, textele criticate reglementează un transfer gratuit de proprietate privată a *statului către persoane fizice sau persoane juridice private*, nefiind îndeplinite condițiile prevăzute de art. 44 alin. (3) din Constituție cu privire la expropriere.

Art. 44 alin. (2) teza întâi din Constituție dispune că „proprietatea privată este garantată și ocrotită, în mod egal, de lege indiferent de titular”. Prevederile de lege criticate contravin acestor dispoziții din legea fundamentală deoarece îi favorizează pe titularii dreptului de proprietate privată – persoane fizice sau persoane juridice cărora li s-a reconstituit dreptul de proprietate asupra terenurilor forestiere pe care se află investițiile enumerate de textele de lege criticate, în raport cu ceilalți titulari îndreptățiți la reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor forestiere, pe care nu se află astfel de construcții. Așadar, a conchis Curtea Constituțională, nimeni nu poate beneficia în ceea ce privește bunurile proprietate privată de o protecție juridică diferită, indiferent că aceasta are ca titulari persoane fizice sau persoane juridice private, statul sau unitățile administrativ-teritoriale.

Curtea a mai arătat că o soluție legislativă ar putea fi constituirea unui drept de suprafață în favoarea statului, în condițiile art. 492 și urm. C. civ., ce nu împieteză cu nimic asupra reconstituirii dreptului de proprietate asupra terenurilor forestiere persoanelor fizice și persoanelor juridice; sau înstrăinarea construcțiilor cu titlu oneros persoanelor îndreptățite la reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor forestiere.

C. Practică judiciară

7. Interpretarea în practica judiciară a noțiunii de „teren aflat în administrare sau înzestrare” din cuprinsul art. 29 alin. (3¹) din Legea nr. 1/2000.

Prin sentința civilă nr. 4164/16.09.2004 Judecătoria Botoșani a admis în parte plângerea formulată de petenta Mitropolia Moldovei și Bucovinei din Iași, în numele și pentru unitățile de cult prevăzute în Anexa 1 a hotărârii nr. 370/2001 a Comisiei județene pentru stabilirea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor Botoșani, a fost obligată această intimată să reconstituie în favoarea fiecăreia dintre unitățile de cult dreptul de proprietate pentru suprafața de câte 30 ha teren forestier, a obligat Direcția Silvică Botoșani să pună la dispoziția Comisiilor locale pentru aplicarea Legii nr. 18/1991 Vorona și Curțești terenurile unităților de cult pentru care s-a dispus reconstituirea dreptului de proprietate, a obligat cele două comisii locale să preia aceste terenuri de la Direcția Silvică Botoșani și să pună în posesie unitățile de cult cu câte 30 de ha și a obliga Comisia județeană pentru stabilirea dreptului de proprietate privată asupra terenurilor Botoșani să emită titluri de proprietate pentru aceste suprafețe de teren.

Soluția a fost confirmată în apel prin decizia civilă nr. 121/14.02.2006 a Tribunalului Botoșani, decizie ce a fost recurată de pârâta Regia Națională a Pădurilor Romsilva – Direcția Silvică Botoșani, printre altele, pentru motivul de recurs privind interpretarea greșită de către instanțe a dispozițiilor art. 29 alin. (2) și (3¹) din Legea nr. 1/2000.

Prin *decizia civilă nr. 255R/01.02.2007¹ Curtea de Apel Cluj, Secția civilă, de muncă și asigurări sociale, pentru minori și familie*, în opinie majoritară, a constatat că acest motiv de recurs nu este fondat. Din coroborarea dispozițiilor art. 29 alin. (1) din Legea nr. 1/2000 cu cele ale art. 47 din Legea nr. 18/1991 (care se referă la o limită maximă de 30 de hectare), instanța de recurs a arătat că reconstituirea dreptului de proprietate se face pentru suprafața de teren forestier avută în proprietate de titular, fără a depăși 30 de hectare. Potrivit art. 29 alin. (3¹), structurile de cult prevăzute la alin. (2), care au avut în folosință sau în înzestrare terenuri cu destinație forestieră dobândesc în proprietate suprafețe până la limita de 30 hectare din pădurile pe care le-au avut în administrare sau înzestrare, iar potrivit art. 29 alin. (3²), diferența dintre suprafața neatribuită se reconstituie în forma și structura de proprietate existentă la momentul naționalizării terenurilor forestiere de către regimul comunist.

Se observă, prin urmare, că legiuitorul a realizat o distincție între restituirea în proprietate și restituirea în folosință sau înzestrare. Întrucât legiuitorul nu a indicat trăsăturile caracteristice celor două regimuri juridice, a revenit instanțelor judecătorești sarcina de a realiza interpretarea noțiunii de teren avut în folosință sau înzestrare. Prin urmare, instanța de recurs a constatat că termenul de „înzestrare” nu există în legislația actuală ca drept real, iar termenul de „folosință” apare doar în reglementarea dreptului de suprafață sau a dreptului de proprietate publică (art. 17 din Legea nr. 213/1998 privind proprietatea publică și regimul juridic al acesteia prevăzând că „statul și unitățile administrativ-teritoriale pot da imobile din patrimoniul lor, în folosință gratuită, pe termen limitat, persoanelor juridice fără scop lucrativ, care desfășoară activitate de binefacere sau de utilitate publică, ori serviciilor publice”).

De asemenea, în Decretul regal nr. 1340/1938 (publicat în M. Of. nr. 74/30.03.1938) se folosește termenul de „înzestrare” în titlul „Înzestrarea mănăstirilor” și termenul de „atribuire în deplină și perpetuă folosință” în art. 1: „statul este autorizat să atribuie în deplină și perpetuă folosință unor mănăstiri ortodoxe din țară o suprafață de pădure (...)”. În aceste condiții, instanța a interpretat că atribuirea în deplină și perpetuă *folosință* este un *drept de proprietate*.

Pentru aceste considerente, instanța de recurs a constatat că instanțele de fond au făcut o corectă interpretare a dispozițiilor art. 29 din Legea nr. 1/2000, apreciind că se impune *restituirea întregului teren cu care au fost înzestrate* unitățile de cult petiționare prin Decretul regal nr. 1340/1938.

8. Soluția legislativă constând în abrogarea dispoziției art. 31 din Legea nr. 1/2000 prin O.U.G. nr. 102/2001, text de lege care reglementa restituirea către foștii proprietari a construcțiilor aparținând exploatațiilor agricole preluate de stat prin efectul Decretului nr. 83/1949, are ca temei ideea că, în cazul reglementat de acest text, sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 10/2001.

Notificarea formulată în temeiul Legii nr. 10/2001, privind solicitarea de restituire în natură a unui imobil compus din 2,50 ha teren (din care 1,50 ha extravilan), o casă și 5000 mp canal vechi, situat în comuna Gostinu, județul Giurgiu, și preluat de stat, în anul 1954, în baza H.C.M. nr. 308/1953, a fost soluționată de Stațiunea de Cercetare și Dezvoltare pentru

¹ D.L. Băldean, G.C. Frențiu, Fond funciar. Culegere de jurisprudență, Ed. Universul Juridic, București, 2009, p. 206-211.

Irigații și Drenaje Băneasa-Giurgiu (fosta I.C.I.T.I.D. Băneasa) în sensul respingerii cererii și aplicării art. 16 din Legea nr. 10/2001.

Prin *decizia nr. 1627/27.02.2004¹, I.C.C.J., Secția civilă*, a casat decizia pronunțată în apel și a trimis cauza la aceeași instanță pentru judecarea fondului pricinii, reținând că sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 10/2001, astfel că litigiul a fost soluționat pe excepție, fără cercetarea fondului. Din probele cauzei a reieșit că imobilul pentru care s-a formulat notificarea se află în administrarea unei stațiuni de cercetare din agricultură, fiind preluat de stat, la cerere, prin efectul H.C.M. nr. 308/1953.

Într-adevăr, din economia reglementărilor cuprinse în art. 35 alin. (2) din Legea nr. 18/1991, republicată, rezultă că terenurile proprietate de stat, administrate de stațiunile de cercetare din agricultură, aparțin domeniului public și nu pot fi restituite foștilor proprietari în condițiile acestei legi, art. 119 alin. (3) din Legea nr. 18/1991, republicată, prevăzând că proprietarii terenurilor vor fi despăgubiți pentru terenurile preluate în domeniul public, în bani sau cu teren echivalent, după caz.

Instanța supremă a mai reținut că, prin O.U.G. nr. 102/2001, textul art. 31² din Legea nr. 1/2000 (potrivit căruia construcțiile de orice fel, aparținând *exploatațiilor agricole* și care au fost trecute în proprietatea statului prin efectul Decretului nr. 83/1949 pentru completarea unor dispoziții din Legea nr. 187/1945, se restituiau foștilor proprietari) a fost abrogat. Soluția legislativă are ca temei ideea că, în cazul reglementat de acest text, sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 10/2001. Rezultă, așadar, că imobilele administrate de o stațiune de cercetare din agricultură, indiferent dacă, la origine, au fost sau nu exploatații agricole, nu cad sub incidența Legii fondului funciar nr. 18/1991, republicată și nici a Legii nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și forestiere (solicitate potrivit Legii nr. 18/1991 și Legea nr. 169/1997), fiind admisibile măsurile reparatorii reglementate prin Legea nr. 10/2001.

D. Jurisprudență CEDO

9. Cauza *Gingis c. România*³. Reclamantul are un bun în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1 dacă în considerentele unei hotărâri judecătorești s-a reținut caracterul ilegal al preluării imobilului de către stat, chiar dacă considerentele nu explică și nu se reflectă în dispozitiv (pentru a se putea vorbi de autoritatea de lucru judecat a considerentelor care fac corp comun cu dispozitivul). Considerentele respective sunt producătoare de efecte juridice și opozabile statului.

Acțiunea în revendicare promovată de reclamant, privind un imobil naționalizat în temeiul Decretului nr. 223/1974, a fost respinsă în mod irevocabil, instanța reținând valabilitatea titlului statului asupra imobilului în cauză, însă printr-o altă hotărâre (în anularea contractului de vânzare-cumpărare a imobilului către chiriași), instanța a reținut, în considerente, caracterul ilegal al naționalizării. Întrucât instanțele interne au stabilit caracterul ilegal al

¹ Legis; M.-M. Pivniceru, G. Protea, op. cit., nr. 508, p. 521-523.

² În prezent, potrivit art. 31 alin. (1) și (2), în forma modificată prin art. I pct. 36 din Titlul VI al Legii nr. 247/2005, construcțiile de pe terenurile forestiere care se retrocedează prin efectul prezentei legi și care au făcut parte din exploatarea forestieră la data trecerii în proprietatea statului se restituie foștilor proprietari sau, după caz, moștenitorilor acestora, iar în cazul în care astfel de bunuri imobile nu mai există, se vor acorda despăgubiri. Prevederile art. 31 alin. (3), (4), (7), (8) și (9) au fost declarate neconstituționale prin Decizia nr. 602/2008 a Curții Constituționale.

³ Hotărârea din 04.11.2008, publicată în M. Of. nr. 458/02.07.2009.

naționalizării, chiar dacă această împrejurare a fost reținută în considerente, iar nu în dispozitiv, Curtea a statuat că reclamantii aveau un bun în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1.

10. Cauza *Teju c. României*¹. Considerentele hotărârii judecătorești, opozabile statului. O hotărâre judecătorească prin care se anulează o decizie a autorității administrative pe motiv că reclamantul avea dreptul la restituirea în natură a imobilului antrenează în sarcina autorităților publice aceleași obligații ca și o hotărâre care dispune restituirea bunului și atrage protecția art. 1 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenție.

În cauză, după ce Curtea de Apel Brașov, prin hotărârea din data de 22.01.2002, anulând hotărârea Comisiei pentru aplicarea Legii nr. 112/1995, a constatat că acesta avea dreptul la restituirea imobilului în baza acestei legi, acțiunea în revendicare a fost respinsă de instanțe, prin hotărâre irevocabilă.

Guvernul a invocat faptul că reclamantul nu dispune de un bun în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1, deoarece dreptul său de proprietate nu a fost niciodată recunoscut de o hotărâre judiciară definitivă², iar hotărârea Curții de Apel Brașov din anul 2002 nu impunea vreo obligație de a face sau de a da Comisiei administrative sau statului, care să fie susceptibile de a fi puse în executare.

Curtea a respins acest argument, arătând că „ar fi de neconceput într-un Stat de drept, să considere că o hotărâre în justiție de anulare a unei hotărâri administrative nu antrenează obligații în sarcina autorităților publice și acestea din urmă ar putea să o ignore”.

11. Cauza *Nicolae Constantinescu c. României*³. Speranța de a obține recunoașterea supra-vieuirii unui vechi drept de proprietate ce s-a aflat o perioadă lungă de timp în imposibilitate de exercitare efectivă nu este considerată un bun în sensul art. 1 din Protocolul nr. 1. În schimb, atunci când un stat contractant adoptă o legislație care prevede restituirea totală sau parțială a bunurilor confiscate de către un regim anterior, o astfel de legislație poate fi considerată ca și cum ar genera un nou drept de proprietate protejat de art. 1 din Protocolul nr. 1 în favoarea persoanelor care întrunesc condițiile de restituire.

Acțiunea prin care reclamantul solicita restituirea unei mori și a terenului aferent, naționalizate în anul 1948, a fost respinsă la toate gradele de jurisdicție, instanțele reținând că bunul a fost naționalizat conform legii și, deci, reclamantul nu mai avea dreptul la proprietate.

În baza art. 1 din Protocolul nr. 1, reclamantul s-a plâns cu privire la naționalizarea din 1948 și de refuzul instanțelor la garantarea *restitutio in integrum* a morii și a terenului aferent.

În privința problemelor aflate în limitele competenței sale, Curtea a constatat că acestea nu dovedesc vreo încălcare a drepturilor și libertăților expuse în Convenție sau în Protocoalele sale, respingând acest capăt de cerere ca inadmisibil, conform art. 35 alin. (3) și (4) din Convenție.

¹ Hotărârea din 07.02.2008, definitivă 07.05.2008, cererea nr. 10108/02, § 46, publicată pe www.csm1909.ro.

² Cauzele *Malhous c. Republicii Cehe* (hot.), nr. 33071/96, CEDO 2000-XII; *Kopecký c. Slovaciei* [GC], nr. 44912/98, CEDO, 2004-IX.

³ Hotărârea din 30.09.2008, definitivă la 30.12.2008, cererea nr. 10277/04, publicată pe www.csm1909.ro.

Secțiunea a 2-a

Domeniul de aplicare a Legii nr. 1/2000 din punctul de vedere al persoanelor îndreptățite la reconstituire

A. Scurte considerații teoretice

12. După cum s-a arătat în literatura de specialitate¹, Legea nr. 1/2000 este o lege pentru *punerea în aplicare efectivă* a dispozițiilor Legii nr. 18/1991, republicată și ale Legii nr. 169/1997, în sensul că de prevederile acesteia beneficiază, așa cum rezultă în mod explicit din conținutul art. 1, numai acele persoane „care au formulat cereri pentru reconstituirea dreptului de proprietate”, în termen legal².

Potrivit art. 30 din Legea nr. 1/2000, așa cum a fost modificat prin art. 1 pct. 35 din Titlul VI al Legii nr. 247/2005, „în aplicarea prevederilor Legii fondului funciar nr. 18/1991, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 169/1997, precum și a prezentei legi, cetățenii români au aceleași drepturi, indiferent dacă la data înregistrării cererii aveau domiciliul în țară sau în străinătate”. Reamintim că art. 42 din Legea nr. 18/1991, în forma inițială, condiționa dobândirea dreptului de proprietate de către cetățenii români care domiciliau în străinătate și de către foștii cetățeni români care redobândiseră cetățenia română, *de stabilirea domiciliului în țară*. Ulterior, Legea nr. 18/1991 a fost modificată, art. 47 alin. (1) din lege prevăzând că persoanele fizice care nu au cetățenia română și domiciliul în România, precum și persoanele juridice care nu au naționalitate română și sediul în România, nu puteau dobândi în proprietate în România terenuri de orice fel prin acte între vii³. În forma republicată a Legii nr. 18/1991, art. 48 prevede dreptul de a formula cerere al cetățenilor români și al foștilor cetățeni români, care și-au redobândit cetățenia, *indiferent dacă și-au stabilit sau nu domiciliul în țară*.

Din dispozițiile art. 44 alin. (2) teza a II-a din Constituția revizuită, potrivit căroră „*cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin lege organică, precum și prin moștenire legală*”, față de redactarea anterioară revizuirii [art. 41 alin. (2)], care prevedea că cetățenii străini și apatrizii nu puteau dobândi dreptul de proprietate asupra terenurilor, reiese că sfera incapacității speciale de dobândire a dreptului de pro-

¹ M. Nicolae, Considerații teoretice asupra Legii nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și celor forestiere, solicitate potrivit Legii fondului funciar nr. 18/1991 și ale Legii nr. 169/1997, în Dreptul nr. 3/2000, p. 5; V. Terzea, Legile fondului funciar. Comentarii și explicații, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 378.

² A se vedea M.S. Croitoru, Retrocedarea terenurilor. Legea nr. 18/1991. Aspecte teoretice, jurisprudență națională, practică CEDO, Ed. Hamangiu, București, 2010, Capitolul al III-lea, p. 328-346.

³ Prin Decizia nr. 342/1997 (M. Of. nr. 333/27.11.1997) Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a declarat textul art. 47 din Legea nr. 18/1991 ca fiind în întregime potrivit dispozițiilor constituționale cuprinse în art. 41 alin. (2) teza a II-a, potrivit căroră (înainte de revizuire) străinii și apatrizii nu pot dobândi dreptul de proprietate asupra terenurilor în România, textul nefăcând vreo distincție privind domiciliul.

prietate asupra terenurilor în România de către străini și apatrizi a fost restrânsă, în sensul că au fost precizate condițiile în care aceștia pot dobândi un astfel de drept.

B. Jurisprudența Curții Constituționale

13. Dispozițiile art. 30 din Legea nr. 1/2000 prin raportare la dispozițiile art. 44 alin. (2) și ale art. 46 din Constituție.

Într-un proces având ca obiect plângerea autorilor sesizării împotriva hotărârii Comisiei județene Arad pentru stabilirea dreptului de proprietate asupra terenurilor, prin care le fusese respinsă cererea de reconstituire a dreptului de proprietate, pe motiv că aceștia nu au calitatea de cetățeni români, autorii excepției (care sunt moștenitorii titularului dreptului de a solicita reconstituirea potrivit Legii fondului funciar nr. 18/1991) au invocat neconstituționalitatea dispozițiilor art. 30 din Legea nr. 1/2000, susținând că dispozițiile legale criticate exclud din categoria persoanelor îndreptățite la reconstituirea dreptului de proprietate, potrivit legilor fondului funciar, cetățenii străini – moștenitori ai titularului dreptului de proprietate¹.

Prin *Decizia nr. 640/2007*² Curtea Constituțională a respins criticile de neconstituționalitate, reținând că, în analiza textului de lege criticat, cuprins în Capitolul IV – „Dispoziții finale și tranzitorii” – al Legii nr. 1/2000, trebuie avut în vedere scopul Legii nr. 1/2000, anume acela de reconstituire a dreptului de proprietate în favoarea persoanelor fizice și persoanelor juridice care au formulat cereri în termen legal. Totodată, aceste prevederi de lege trebuie coroborate cu prevederile art. 3 alin. (5) din lege, care definesc noțiunea de „proprietar depozitat” ca fiind persoana titulară a dreptului de proprietate în momentul depozitării. Cum moștenirea se transmite de drept asupra succesorilor din momentul decesului autorului lor, înseamnă că legea le recunoaște acestora drepturi identice cu cele ale fostului proprietar la a cărui succesiune sunt chemați, nefiind prevăzută nicio derogare de la normele de drept comun referitoare la procedura succesorală. Aceleași considerente au fost reluate și în *Decizia nr. 159/2008*³. Se reține, prin urmare, că, atât timp cât art. 48 din Legea nr. 18/1991, republicată, condiționează dreptul de a formula cererea de reconstituire de calitatea de cetățean român, iar Legea nr. 1/2000 reglementează modalitățile de punere în aplicare efectivă a Legii nr. 18/1991, sunt îndreptății la reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor în România numai cetățenii români și foștii cetățeni români care și-au redobândit cetățenia română, indiferent dacă și-au stabilit sau nu domiciliul în țară.

Prevederile art. 44 alin. (2) teza a II-a din Constituția României garantează apatrizilor și cetățenilor străini dreptul de a dobândi, prin moștenire legală, dreptul de proprietate asupra terenurilor aflate pe teritoriul statului român. Din faptul că textul constituțional nu face distincție între regimurile juridice ale acestor terenuri și nu exceptează anumite categorii de terenuri, autorul unei critici de neconstituționalitate a susținut că de aici rezultă că cetățenii străini și apatrizii au dreptul legal de a dobândi în proprietate și terenurile ce fac obiectul Legii nr. 18/1991 și că dispozițiile art. 48 din Legea nr. 18/1991 sunt neconstituționale, deoarece limitează sfera persoanelor care pot solicita reconstituirea dreptului de proprietate

¹ Opinia instanței de judecată, Judecătoria Arad, Secția civilă, a fost în sensul că excepția este întemeiată, pe motiv că, interpretând prevederile art. 30 din Legea nr. 1/2000, așa cum au fost modificate de Legea nr. 247/2005, rezultă că reconstituirea dreptului de proprietate s-ar putea realiza numai pentru cetățenii români, cetățenii străini în calitate de persoane îndreptățite sau moștenitorii legali ai acestora neputând beneficia de reconstituirea dreptului de proprietate.

² M. Of. nr. 574/22.08.2007.

³ M. Of. nr. 332/25.04.2008.

doar la cetățenii români. Prin *Decizia nr. 725/2009*¹ Curtea Constituțională și-a menținut practica stabilită prin *Decizia nr. 640/2007*, în care a constatat că prevederile art. 30 din Legea nr. 1/2000 sunt în acord cu dispozițiile constituționale ale art. 44 alin. (2), și prin *Decizia nr. 630/2007*² prin care s-a pronunțat asupra constituționalității dispozițiilor art. 48 din Legea nr. 18/1991. Curtea a arătat că dispozițiile privind garantarea și ocrotirea constituțională a dreptului de proprietate nu pot fi invocate în aplicarea Legii nr. 18/1991, deoarece legea are ca scop reconstituirea (sau constituirea) dreptului de proprietate în favoarea unor persoane (foști cooperatori, moștenitorii acestora și alte persoane) care, la data intrării în vigoare a legii, nu aveau calitatea de proprietari, această calitate urmând a se naște în viitor. De asemenea, reglementarea condițiilor în care operează retrocedarea către foștii proprietari sau moștenitorii acestora a dreptului de proprietate asupra terenurilor preluate de cooperativele agricole de producție sau de către stat, inclusiv sub aspectul persoanelor îndreptățite, constituie opțiunea legiuitorului, condiționarea exercitării dreptului de a formula cerere de reconstituire a dreptului de proprietate asupra terenurilor de calitatea de cetățean român reprezentând o astfel de opțiune, care este pe deplin constituțională în ceea ce privește *moștenirea legală*, ca una dintre modalitățile de dobândire a dreptului de proprietate asupra terenurilor de către cetățenii străini sau apatrizi prevăzute de legea fundamentală, Curtea a arătat că norma constituțională consacrată de art. 44 alin. (2) teza a II-a presupune că aceștia, după anul 2003, pot dobândi terenuri *în condițiile dreptului comun* (art. 650 și urm. C. civ.), și nu în temeiul Legii nr. 18/1991, republicată, care este o lege specială care îi are ca destinatari doar pe cetățenii români.

Prin urmare, așa cum prevede art. 3 din Titlul X al Legii nr. 247/2005, „cetățenii străini și apatrizii, precum și persoanele juridice străine pot dobândi dreptul de proprietate asupra terenurilor în România *în condițiile stabilite de legea specială*”, Legea nr. 18/1991, republicată, fiind o astfel de lege specială, care nu permite dobândirea dreptului de proprietate pe calea moștenirii legale, deoarece prin ipoteză, terenul nu se afla în patrimoniul autorului la data deschiderii moștenirii, ci a fost readus în masa succesorală abia prin Legea nr. 18/1991, care a repus moștenirii în dreptul de opțiune succesorală.

Această situație, când terenul este readus în masa succesorală ca efect al unei legi speciale (Legea nr. 18/1991, republicată, ce condiționează dreptul de formulare a cererii de reconstituire de calitatea de cetățean român), cu consecința emiterii titlului de proprietate pe numele tuturor moștenitorilor conform regulilor de devoluțiune succesorală – este prin ipoteză diferită de situația din dreptul comun, în care terenul este deja în circuitul civil și, făcând parte din masa succesorală, se transmite către moștenitori. Celei de-a doua situații, din dreptul comun, îi sunt aplicabile dispozițiile Constituției [care în art. 44 alin. (2) teza a II-a permite cetățenilor străini și apatrizilor dobândirea dreptului de proprietate pe calea moștenirii legale] și cele ale Legii nr. 312/2005 (care prevede dreptul cetățenilor străini de a dobândi dreptul de proprietate asupra terenurilor în condițiile aderării României la Uniunea Europeană). Din cadrul general referitor la circulația terenurilor făcea parte și Legea nr. 54/1998 privitoare la circulația juridică a terenurilor aflate în circuitul civil (în prezent abrogată prin Legea nr. 247/2005), care prevedea la art. 3 alin. (1) că „cetățenii străini și apatrizii nu pot dobândi dreptul de proprietate asupra terenurilor. Persoanele fizice care au cetățenie română și domiciliul în străinătate pot dobândi în România, prin acte juridice între vii și prin moștenire, terenuri de orice fel. Persoanele juridice străine nu pot dobândi terenuri în România prin acte juridice între vii sau pentru cauză de moarte”. După revizuirea Constituției (în

¹ M. Of. nr. 517/28.07.2009.

² M. Of. nr. 518/01.08.2007.

sensul că cetățenii străini și apatrizii pot dobândi, în condițiile dreptului comun, dreptul de proprietate asupra terenurilor, prin moștenire legală) acest articol a fost declarat neconstituțional prin *Decizia nr. 408/2004*¹, Curtea Constituțională arătând că cetățenii străini pot dobândi dreptul de proprietate asupra terenurilor, prin moștenire legală, cu condiția ca decesul autorului să se fi produs după intrarea în vigoare a legii de revizuire, adică după data de 31.10.2003.

C. Practică judiciară

14. Față de dispozițiile prohibitive referitoare la dobândirea dreptului de proprietate în condițiile Legii nr. 18/1991 pentru cetățenii străini (la momentul emiterii titlului de proprietate, art. 42 din Legea nr. 18/1991, în forma inițială, condiționa redobândirea dreptului de proprietate de calitatea de cetățean român cu domiciliul în țară), chiar dacă s-ar reține existența unui mandat valabil în sensul formulării cererii de reconstituire, un asemenea mandat ar fi lipsit de efecte juridice, neputându-se considera că o împuternicire este valabil dată pentru acte juridice nepermise de lege mandantului.

În raport de dispozițiile art. II din Legea nr. 169/1997, împrejurarea că, ulterior emiterii titlului de proprietate contestat, reclamantul a formulat și el cerere de reconstituire a dreptului de proprietate, este lipsită de relevanță juridică, titlul de proprietate fiind emis cu respectarea dispozițiilor legale în vigoare la momentul emiterii sale.

Prin cererea de chemare în judecată, reclamantii P.V. și C.C. au solicitat instanței ca, prin hotărârea ce o va pronunța în contradictoriu cu părțile Comisia locală Popești Leordeni și Comisia județeană Ilfov, să dispună anularea titlului de proprietate emis în anul 1995, pe motivul că, în baza Legii nr. 18/1991, unchiul reclamanților, P.O.V. a solicitat reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenului în suprafață de 3,7550 ha, fiind mandatat în acest sens de autoarea reclamanților, însă titlul de proprietate a fost emis numai pe numele unchiului reclamanților, astfel încât drepturile succesoriale ale reclamanților au fost în mod vădit prejudiciate. La decesul lui P.O.V., survenit în data de 20.12.1996, masa succesorală rămasă de pe urma acestuia a fost culeasă de soția acestuia, R.D., pentru care reclamanții au formulat o cerere de chemare în judecată a altor persoane.

Intervenienta R.D. a formulat întâmpinare, prin care a invocat excepția lipsei calității procesuale active a reclamanților, excepția prescripției dreptului la acțiune în sens material și excepția inadmisibilității cererii și, cu privire la fondul cauzei, a solicitat respingerea cererii ca neîntemeiată, pe motivul că susținerile reclamanților privind mandatul invocat sunt nereale, precizând că autoarea reclamanților nu numai că nu a dat un asemenea mandat autorului intervenientei, ci chiar i-a comunicat acestuia, prin corespondența purtată, faptul că nu are niciun fel de pretenții legate de moștenirea părinților.

După anularea sentinței de primă instanță cu trimiterea cauzei spre rejudecare, conform deciziei civile nr. 1362A/30.09.2005, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și familie, prin încheierea din data de 10.02.2006 Judecătoria Buftea a pus în discuție și a respins excepția inadmisibilității acțiunii și excepția prescripției dreptului la acțiune în sens material. Totodată, la același termen a fost pusă în discuție excepția lipsei calității procesuale active a reclamanților, calificată din oficiu ca fiind excepția lipsei de interes, excepție ce a fost unită cu fondul cauzei, conform art. 137 alin. (2) C. proc. civ.

¹ M. Of. nr. 1054/15.11.2004.

La termenul din data de 02.06.2006, instanța a pus în discuție și a dispus parcurgerea procedurii verificării de scripte, întrucât intervenienta a tăgăduit faptul că scrisul și semnătura de pe înscrisurile sub semnătura privată – corespondența – invocate de reclamanți în susținerea pretențiilor i-ar aparține. Au fost luate scripte de comparație intervenientei și au fost de puse la dosar înscrisuri în original, înscrisuri ce au fost înaintate spre păstrare grefei din cadrul acestei instanțe. La termenul din 23.03.2007, instanța a pus în discuție incidența dispozițiilor art. 178 alineat final C. proc. civ. și, având în vedere faptul că intervenienta nu s-a prezentat în vederea luării de scripte de comparație suplimentare, a apreciat acest refuz ca o recunoaștere a înscrisului contestat, nemaipunându-se parcurgerea procedurii verificării de scripte.

Prin sentința civilă nr. 1909/06.04.2007, Judecătoria Buftea a respins ca neîntemeiată excepția lipsei calității procesuale active a reclamanților, excepție calificată din oficiu drept excepția lipsei de interes, a admis cererea de chemare în judecată a altor persoane și a respins cererea principală, ca neîntemeiată.

Cu privire la excepția lipsei calității procesuale active a reclamanților, calificată din oficiu ca fiind excepția lipsei de interes, instanța de fond a reținut, din înscrisurile depuse la dosar coroborate cu declarațiile martorilor audiați în cauză, că reclamanții au formulat, în temeiul Legii nr. 169/1997, cerere de reconstituire a dreptului de proprietate cu privire la terenul în litigiu. Prin urmare, s-au constatat îndeplinite exigențele prevăzute de art. 8 alin. (3) din Legea nr. 18/1991, republicată și modificată, potrivit căruia „stabilirea dreptului de proprietate se face la cerere”.

Cu privire la fondul cauzei, instanța a reținut din înscrisurile depuse la dosar, că defunctul P.I. a avut în proprietate un teren în suprafață de 3,7550 ha. La decesul acestuia, calitatea de moștenitori legali ai acestuia a revenit fiilor săi, P.E. (autoarea reclamanților) și P.V.O., unchiul reclamanților. În baza Legii nr. 18/1991, unchiul reclamanților, P.V.O., a solicitat, la data de 19.03.1991, reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenului în suprafața de 3,7550 ha, fiindu-i eliberat titlul de proprietate contestat. Defuncta P.E., soră a defunctului P.V.O. și autoarea reclamanților, nu a solicitat reconstituirea dreptului de proprietate cu privire la terenul în litigiu în temeiul Legii nr. 18/1991, cererea formulată de succesorii săi fiind depusă ulterior eliberării titlului contestat, în temeiul Legii nr. 169/1997. Totodată, din declarațiile martorilor audiați coroborate cu înscrisurile depuse la dosar și răspunsurile date de intervenientă la interogatoriu a rezultat că autoarea reclamanților nu a încheiat cu fratele său, autorul intervenientei, un contract de mandat (tacit), nu l-a împuternicit pe acesta din urmă să solicite reconstituirea dreptului de proprietate cu privire la terenul în litigiu. Această situație de fapt este confirmată prin însăși cererea de reconstituire a dreptului de proprietate formulată de către autorul intervenientei, cerere din care în mod clar rezultă voința acestuia de a redobândi dreptul de proprietate în nume propriu.

În raport cu această situație de fapt, instanța a apreciat că cererea principală nu este întemeiată, întrucât titlul de proprietate este emis pe numele tuturor moștenitorilor ce au formulat cerere de reconstituire a dreptului de proprietate, potrivit art. 8 alin. (3) și art. 13 din Legea nr. 18/1991, republicată și modificată. Potrivit art. III I pct. 1 din Titlul V al Legii nr. 247/2005, nulitatea absolută s-a apreciat în raport cu dispozițiile în vigoare la data emiterii titlului contestat, iar potrivit art. II din Legea nr. 169/1997, „dispozițiile modificatoare sau de completare ori de abrogare ale prezentei legi nu aduc atingere în niciun fel titlurilor și altor acte de proprietate eliberate, cu respectarea prevederilor Legii fondului funciar nr. 18/1991, la data întocmirii lor”.

În ceea ce privește cererea de chemare în judecată a altor persoane, având în vedere faptul că prin înscrisurile depuse la dosar s-a dovedit faptul că intervenienta are calitatea de unic

moștenitor al persoanei pe numele căreia a fost eliberat titlul contestat, văzând și dispozițiile art. 57 și urm. C. proc. civ., instanța a apreciat întemeiată această cerere, ce a fost admisă.

Prin *decizia civilă nr. 1847R/07.12.2007*¹, *Tribunalul București, Secția a IV-a civilă*, a apreciat că recursul formulat de reclamantul P.V. este nefondat.

În raport de susținerea recurentului-reclamant, în sensul că ar fi existat un contract de mandat între autoarea sa, P.E., și autorul intervenientei, O.I.P., tribunalul a constatat că acesta din urmă nu a făcut nicio mențiune în cererea de reconstituire a dreptului de proprietate referitor la existența unui alt moștenitor îndreptățit la reconstituire și nici la eventuala sa calitate de mandatar al unui alt moștenitor, rezultând din formularea cererii că acesta a acționat în nume propriu. În aceste condiții, chiar dacă a existat un mandat între autorul recurentului-reclamant și autorul intimatei-interveniente, acesta a fost unul ocult și în orice caz nu a fost executat de mandatar, care nu s-a comportat ca atare nici la momentul solicitării de reconstituire a dreptului de proprietate și nici ulterior acestui moment, comportându-se ca unic proprietar asupra bunului ce a făcut obiectul reconstituirii, inclus în masa succesorală de pe urma sa și transmis astfel intimatei-interveniente, legatara sa cu titlu universal. Prin urmare, dacă un asemenea raport juridic a existat între părți, el va primi o rezolvare izvorâtă din regulile răspunderii contractuale, în sensul că mandatarul ce nu a îndeplinit obligațiile încredințate va răspunde pentru prejudiciul cauzat în acest mod mandantului, în condițiile art. 1539 și urm. C. civ. Pe de altă parte însă, nu a rezultat din probele administrate existența unui mandat dat de autoarea recurentului-reclamant autorului intimatei-interveniente.

Toate împrejurările de fapt la care se referă recurentul-reclamant în motivele de recurs, respectiv mențiunile din corespondența încheiată între părți, aplicarea art. 178 C. proc. civ. față de un înscris emanat de la intimata-intervenientă, nu reprezintă, din punct de vedere probatoriu, decât prezumții simple, care nu sunt sprijinite de alte mijloace de dovadă, cum ar fi executarea contractului (reținându-se deja că defunctul nu a înțeles să se manifeste ca mandatar), ci, dimpotrivă, prezumția în discuție este combătută de alte împrejurări de fapt relevate în cauză. În acest sens tribunalul a reținut scrisoarea autoarei recurentului-reclamant scrisă imediat ulterior anului 1990, deci în perioada apropiată formulării cererii de reconstituire a dreptului de proprietate de către O.P., în care E.P. își exprima dezinteresul față de orice măsură reparatorie pentru bunurile preluate de statul comunist, mai ales în condițiile în care, la acel moment, nu avea vocație la reconstituirea în natură a dreptului de proprietate, neavând cetățenie română. Prin urmare, este foarte credibilă afirmația intimatei-interveniente în sensul că la acel moment autoarea recurentului-reclamant nu a intenționat recuperarea bunurilor în nume propriu și nu a mandatat în acest scop pe defunctul său frate.

Schimbarea atitudinii E.P. sau a moștenitorului său, ulterior emiterii titlului de proprietate nu este relevantă, întrucât pricina de față are ca obiect solicitarea constatării nulității absolute a titlului de proprietate, fiind astfel relevantă respectarea cerințelor legale la data emiterii actului, și nu ulterior. Nu în ultimul rând, chiar dacă s-ar reține existența unui mandat valabil în sensul formulării cererii de reconstituire, față de dispozițiile prohibitive referitoare la dobândirea dreptului de proprietate în condițiile Legii nr. 18/1991 pentru cetățenii străini, un asemenea mandat ar fi lipsit de efecte juridice, neputându-se considera valabil dată o împuternicire pentru acte juridice nepermise de lege mandantului. Pentru ansamblul acestor considerente, tribunalul a apreciat că hotărârea primei instanțe este legală și temeinică, motiv pentru care a respins ca nefondat recursul formulat.

¹ Nepublicată.

15. Acțiunea în constatarea calității de cetățean român este inadmisibilă, deoarece soluționarea acestei cereri este dată prin lege în competența unei autorități administrative fără activitate jurisdicțională.

Prin cererea adresată instanței, reclamantul a chemat în judecată pe pârâții Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenești și Inspectoratul Național pentru Evidența Persoanelor București, solicitând obligarea pârâtului Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenești să emită un act administrativ de autoritate publică individual prin care să-i recunoască calitatea de cetățean *de iure* al României și obligarea pârâtului Inspectoratul Național pentru Evidența Persoanelor să-l înregistreze în evidențele sale de specialitate prevăzute de O.G. nr. 97/2005, drept cetățean român.

În motivarea acțiunii reclamantul a arătat că părinții săi au fost cetățeni români, astfel încât el a dobândit cetățenia română potrivit principiului *ius sanguini* consacrat de Legea nr. 21/1991, care stipulează în art. 5 lit. b) că este cetățean român cel care a avut cel puțin un părinte cetățean român, dispozițiile art. 5 alin. (2) din Constituție stipulând că cetățenia română nu poate fi retrasă. A mai arătat reclamantul că prin Legea nr. 171/2009 privind aprobarea O.U.G. nr. 147/2008 pentru modificarea și completarea Legii cetățeniei române nr. 21/1991, s-a impus soluționarea cu celeritate de către Comisia pentru acordarea cetățeniei române din cadrul Ministerului Justiției și Libertăților Cetățenești a cererilor depuse de către acei cetățeni care *de iure*, prin naștere, nu și-au pierdut niciodată cetățenia română, iar autorii lor nu au renunțat expres la aceasta. În consecință, reclamantul a susținut că, întrucât cetățenia română se acordă persoanelor care au pierdut-o, precum și descendenților până la gradul III inclusiv, aceștia au la dispoziție atât procedura administrativă, cât și cea judecătorească, în vederea obținerii recunoașterii dreptului lor, de cetățeni de drept ai României, termenul de rezolvare al unor asemenea cereri fiind unul guvernat de principiul celerității, respectiv de maxim cinci luni.

Prin întâmpinare, pârâtul Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenești a invocat excepția inadmisibilității acțiunii, motivat de faptul că reclamantul nu a urmat procedura prealabilă prevăzută de Legea nr. 554/2004, precum și de faptul că instanțele judecătorești nu sunt abilitate să constate calitatea de cetățean român a unei persoane, fiind incidente astfel dispozițiile art. 159 C. proc. civ.

Pârâtul Inspectoratul Național pentru Evidența Persoanelor a invocat atât excepția necompetenței materiale a instanței în soluționarea cauzei, întrucât pentru recunoașterea calității de cetățean român persoana în cauză trebuie să urmeze procedura prevăzută de art. 13-19 din Legea nr. 21/1991, în fața unei autorități administrative, respectiv în fața Comisiei pentru cetățenie din cadrul Ministerului Justiției și Libertăților Cetățenești și este lipsită de caracter jurisdicțional. În subsidiar, a invocat și excepția lipsei calității procesuale pasive, dat fiind că, în conformitate cu prevederile O.G. nr. 84/2001 aprobată cu modificări prin Legea nr. 372/2002, exercită doar atribuțiile ce îi sunt date în competență prin lege, cu privire la organizarea și coordonarea autorității de evidență a persoanelor, neavând nicio atribuție în legătură cu recunoașterea cetățeniei române.

Prin *sentința nr. 167/16.10.2009¹, Curtea de Apel Suceava, Secția comercială, de contencios administrativ și fiscal*, a admis excepția de necompetență generală a instanței, reținând că investirea instanței cu soluționarea unei cereri pentru a cărei soluționare s-a stabilit prin lege competența în favoarea unei autorități administrative fără activitate jurisdicțională constituie un fine de neprimire al acțiunii, pe care a respins-o ca inadmisibilă.

¹ Decizii relevante pe trimestrul IV 2009. Curtea de Apel Suceava, nr. 1, publicată pe www.juridice.ro.

Astfel, Curtea a reținut că, potrivit dispozițiilor art. 13-19 din Legea nr. 21/1991, cetățenia română se acordă prin ordinul ministrului justiției, în baza și în conformitate cu concluziile raportului întocmit potrivit art. 16 și art. 17 din Legea nr. 21/1991, de Comisia pentru cetățenie din cadrul Ministerului Justiției și Libertăților Cetățenești. Ordinul Ministrului Justiției de acordare sau de respingere a cererii poate fi atacat pe calea contenciosului administrativ. Din aceste prevederi legale rezultă că procedura de soluționare a cererii de acordare a cetățeniei române se desfășoară în fața unor autorități administrative și este lipsită de caracter jurisdicțional. În consecință, unei persoane care se pretinde cetățean român, dar nu dispune de mijloacele de probă pentru dovedirea acestei calități, respectiv nu deține o carte de identitate sau un pașaport eliberat de autoritățile române ori un certificat de cetățenie română eliberat în condițiile art. 19 alin. (4) din Legea nr. 21/1991, nu i se poate recunoaște această calitate pe calea unei acțiuni în constatare.

În conformitate cu dispozițiile art. 137 alin. (1) C. proc. civ., celelalte excepții invocate în cauză nu au mai fost analizate.

Secțiunea a 3-a

Domeniul de aplicare a Legii nr. 1/2000 din punctul de vedere al terenurilor

3.1. Terenurile ce pot face obiectul reconstituirii dreptului de proprietate conform Legii nr. 1/2000

A. Scurte considerații teoretice

16. Potrivit art. 3, situat în Capitolul I al Legii nr. 1/2000 – „Dispoziții generale” – pentru aplicarea prezentei legi, comisia locală dispune de totalitatea terenurilor proprietate privată a unității administrativ-teritoriale respective [alin. (1)], iar în situația în care în localitate nu există suprafețe de teren agricol pentru a satisface integral cererile formulate de persoanele prevăzute la art. 9 alin. (1) din Legea nr. 18/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare, comisia locală poate dispune și de acele suprafețe de teren trecute în proprietatea comunei, orașului sau municipiului conform art. 49 din Legea nr. 18/1991, republicată, de terenurile comunelor limitrofe trecute în proprietatea unității administrativ-teritoriale prin transfer de anexe validat de comisia județeană și de terenurile devenite proprietate unității administrativ-teritoriale prin hotărâri judecătorești definitive și irevocabile [alin. (3)].

Legea nr. 1/2000 are un obiect strict de reglementare, ce include **retrocedarea terenurilor agricole** (de care se ocupă în Capitolul II al legii) și **retrocedarea terenurilor forestiere** (de care se ocupă la Capitolul III). În mod excepțional, în art. 34 (cuprins în Capitolul IV al legii – „Dispoziții finale și tranzitorii”) legea reglementează **reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor intravilane** (fără construcții neafectate de lucrări de investiții aprobate potrivit legii), definite de art. 2 lit. d) din Legea nr. 18/1991, republicată, ca fiind acele terenuri aferente

localităților urbane și rurale, pe care sunt amplasate construcțiile, alte amenajări ale localităților, *inclusiv terenurile agricole și forestiere*.

17. Pentru delimitarea sferei de aplicare a Legilor nr. 1/2000 și nr. 10/2001, sunt valabile aceleași precizări făcute și cu referire la sfera terenurilor ce intră sub incidența Legii nr. 18/1991 prin raportare la dispozițiile art. 8 alin. (1) din Legea nr. 10/2001¹, în sensul că nu intră sub incidența Legii nr. 10/2001 acele terenuri al căror regim juridic este reglementat prin legile fondului funciar, ci numai cele care îndeplinesc cele trei condiții precizate prin Normele metodologice aprobate prin H.G. nr. 250/2007, și anume: terenul să fie intravilan (inclusiv teren arabil), să fi fost preluat abuziv de stat și să nu fi fost restituit până la momentul intrării în vigoare a legii (14.02.2001). Prin excepție, legile fondului funciar reglementează reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor situate în *intravilan* – prin art. 23, art. 24, art. 36 din Legea nr. 18/1991, republicată și prin art. 34 din Legea nr. 1/2000.

18. Din ansamblul acestor reglementări legale rezultă că în domeniul de aplicare a Legii nr. 1/2000 intră numai **cazurile de reconstituire a dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și forestiere**. Însă, nu toate categoriile de terenuri *agricole* pot face obiect al reconstituirii dreptului de proprietate conform Legii nr. 1/2000², ci numai acele **terenuri agricole deținute de fostele cooperative agricole de producție sau de stat la data de 1 ianuarie 1990, intrate în patrimoniul acestora în modurile prezentate de Legea nr. 18/1991 pentru fiecare caz de reconstituire în parte³ și care au rămas la dispoziția comisiilor locale de fond funciar**.

Potrivit art. 2 alin. (2) din Legea nr. 1/2000, actele de reconstituire a dreptului de proprietate întocmite cu respectarea Legii nr. 18/1991 (adeverințe de proprietate, proces-verbal de punere în posesie, respectiv titlu de proprietate) rămân valabile fără nicio confirmare. Pentru respectarea principiului neretroactivității legii civile noi și asigurarea stabilității circuitului civil, legea nouă (Legea nr. 1/2000) prevede că drepturile dobândite legal în baza Legii fondului funciar nr. 18/1991 sunt respectate. De aici decurge consecința că pot face obiect al reconstituirii dreptului de proprietate în temeiul Legii nr. 1/2000 numai acele terenuri agricole (enumerare pe scurt mai sus) care au rămas la dispoziția comisiei locale de fond funciar, **nu și cele care au făcut obiect al reconstituirii/constituirii dreptului de proprietate privată în temeiul și cu respectarea Legii nr. 18/1991**.

19. În plus, mai pot face obiect al Legii nr. 1/2000 acele terenuri agricole intrate în proprietatea *unității administrativ-teritoriale* conform art. 3 alin. (3) din Legea nr. 1/2000, respectiv:

¹ A se vedea *M.S. Croitoru*, op. cit., Capitolul al IV-lea, Secțiunea a 2-a, p. 355-362.

² Pentru o prezentare detaliată a categoriilor de terenuri agricole și forestiere ce fac obiectul reconstituirii dreptului de proprietate conform Legii nr. 1/2000, a se vedea *V. Terzea*, op. cit., ed. a III-a, 2009, p. 525-528.

³ Cu privire la categoriile de terenuri agricole ce pot face obiect al reconstituirii dreptului de proprietate conform Legii nr. 18/1991, republicată, a se vedea *M.S. Croitoru*, op. cit., Capitolele I și al IV-lea.

- ca sancțiune pentru nerespectarea condițiilor prevăzute de art. 19, art. 21 și art. 43 din Legea nr. 18/1991 de către persoanele cărora li s-a constituit dreptul de proprietate, conform art. 49 din Legea nr. 18/1991, republicată¹;
- prin transfer de anexe validate de comisia județeană, din terenul comunelor limitrofe;
- prin hotărâri judecătorești definitive și irevocabile.

20. Aceste terenuri, trecute în proprietatea comunei, orașului sau municipiului în modurile arătate mai sus, pot face obiect al reconstituirii dreptului de proprietate în favoarea acelor persoane fizice la care se referă art. 9 alin. (1) din Legea nr. 18/1991, republicată, adică acele **persoane fizice cărora li s-a reconstituit dreptul de proprietate în limita suprafeței de 10 ha de familie și care au formulat cereri de reconstituire pentru diferența dintre această suprafață și cea adusă sau preluată în orice mod în/de cooperativa agricolă de producție, în cazul în care în acea localitate există deficit de teren agricol.** Limita maximă în care se restituie diferența de la 10 ha de familie la cea adusă sau preluată în/de C.A.P. a fost modificată prin art. 3 alin. (2) din Legea nr. 1/2000, **la 50 ha de fiecare proprietar depozitat** [și nu în limita a 50 ha de familie, în echivalent arabil, indiferent dacă restituirea opera de pe urma unor autori diferiți, așa cum prevedea art. 9 alin. (1) din Legea nr. 18/1991]. **Noțiunea de „proprietar depozitat”** este definită de art. 3 alin. (5) din Legea nr. 1/2000 ca fiind acea persoană titulară a dreptului de proprietate la momentul depozitării.

Legea nr. 1/2000, cu modificările și completările ulterioare, a fost modificată și completată prin art. I pct. 1 din Legea nr. 193/2007, în sensul că a fost introdus alin. (2¹) la art. 3, potrivit căruia: *„Pentru terenurile proprietarilor depozitați, persoane fizice, pe care se află pășuni și fânețe, reconstituirea se face pentru diferența dintre suprafața de 50 ha de familie și cea adusă în cooperativa agricolă de producție sau preluată prin acte normative speciale ori prin orice alt mod de la membri cooperatori sau de la orice altă persoană fizică depozitată, dar nu mai mult de **100 ha de proprietar depozitat**”*; iar potrivit art. II din Legea nr. 193/2007, persoanele fizice care beneficiază de reconstituirea dreptului de proprietate în limita prevăzută la art. 3 alin. (2¹) din Legea nr. 1/2000 pot formula cereri de reconstituire a dreptului de proprietate pentru diferențele de suprafață ce pot fi restituite, conform Legii nr. 193/2007, în termen de 60 de zile de la data intrării în vigoare a acesteia.

În interpretarea² dispozițiilor art. I pct. 1 din Legea nr. 193/2007, respectiv art. 3 alin. (2¹) din Legea nr. 1/2000, instanțele judecătorești au arătat, *într-o opinie*, că textul are în vedere suprafața de teren care, și anterior preluării terenului de fostul C.A.P., a aparținut aceleiași categorii de folosință, respectiv pășuni și fânețe, fiind obligatorie dovedirea acestei stări de fapt, iar *în altă opinie* (la care achiesez), s-a arătat că norma impune **numai condiția ca în prezent terenurile să aibă destinația de pășuni și fânețe, fiind obligatorie însă respectarea amplasamentului de la data**

¹ A se vedea M.S. Croitoru, op. cit., Capitolul I, Secțiunea a 3-a, p. 168-169.

² A se vedea „Minuta ...”, 25.11.2009”, pct. 13, www.csm1909.ro. Participanții la dezbateri au stabilit că argumentele aduse în favoarea celei de-a doua opinii sunt întemeiate.